

دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی PhD طب سنتی

عنوان

بررسی ابعاد نظری خلط بلغم بر اساس مبانی طب سنتی ایران

اساتید راهنما

دکتر محمود مصدق

استاد اسماعیل ناظم

استاتید مشاور

دکتر علیرضا نیکبخت نصرآبادی

دکتر فرزانه غفاری

نکارش

دکتر مینا موحد

چکیده فارسی

اخلاط چهارگانه یکی از مبانی طب سنتی ایران بوده و چنانچه کیفیت و کمیت این اخلاط در تعادل باشد سلامتی انسان تامین می‌گردد و در صورت عدم تعادل بیماری عارض خواهد شد. اخلاط چهارگانه ارتباط تنگاتنگی با عناصر چهارگانه دارد بدین صورت که عنصر آتش با صفرا، عنصر هوا با دم، عنصر آب با بلغم و عنصر خاک با سودا مرتبط است.

پراکندگی موجود در آثار حکما و نیز اختلاف نظرها و گاهی تضادهایی که در آنها وجود دارد سبب شده علیرغم وجود اطلاعات فراوان در این زمینه، شناخت کافی از آن وجود نداشته باشد.

در این مطالعه که به شیوه تحقیق کیفی از نوع تحلیل محتوا انجام شده است محتوای ۵۰ کتاب طب سنتی در مورد خلط بلغم بررسی شده و نظر حکیمان در مورد این خلط مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

برخی از یافته‌های این مطالعه شامل تعریف، محل و نحوه تولید اخلاط، غلبه و کمبود بلغم و انواع بلغم می‌باشد.

یکی از اخلاط تولید شده بلغم است که به دو دسته طبیعی و غیرطبیعی تقسیم می‌شود. بلغم طبیعی همانند سایر اخلاط دارای عملکردهای حیاتی خاصی است مانند: تغذیه برخی اعضا (از جمله مغز، نخاع و اعصاب)، استحاله به دم در زمان فقدان یا کمبود دم، ترطیب اعضای پرحرکت از قبیل مفاصل و ایجاد قابلیت التصاق غذا به اعضا؛ که در صورت اختلال (کمی یا کیفی) به طور مستقیم و یا غیرمستقیم با اختلال در سایر مکانیسم‌های حیاتی باعث بروز اختلالات مختلف مانند اختلالات حسی و حرکتی، اختلالات گوارشی، سوء تغذیه و خشکی و نافرمانی مفاصل می‌گردد. از طرف دیگر میزان بلغم در خون یا تغییر کیفیت آن منجر به علائم غلبه بلغم می‌گردد. بیماری کبد چرب و نیز آلوپسی آره آتا از بیماری‌هایی هستند که بدنبال این تغییرات بلغم ایجاد می‌گردند.

واژگان کلیدی: بلغم، اخلاط، طب سنتی ایران، تحقیق کیفی.

Abstract

The four humors are the basis of The Iranian Traditional Medicine and human health is achieved when there is a balance in the quality and quantity of humors while the imbalances of them will lead to diseases. Meanwhile, this theory is closely related to the theory of the four elements: fire, air, water and earth; fire predominantly present in the yellow bile, air in blood, water in phlegm and earth in black bile.

Despite the great amount of existing information in this field, there have been conflicts, disagreements and dispersions among philosophers, so it is necessary to clarify and determine the definition and characterization of humors based on the available information.

In this study, the qualitative research method of content analysis on humors with respect to phlegm was performed. In this regard, the content of 50 books in Iranian Traditional Medicine has been studied and the masters' comments have been reviewed and analyzed. Some of our findings in this study include definition, production site and process, excess, deficit and type of phlegm.

Phlegm is one of the humors produced and divided into two categories: Normal and abnormal. Normal phlegm has a few vital functions such as nourishing some organs (such as brain, spinal cord and nerves), transformation to blood (dam) in the absence or deficiency of blood, moisture supply to organs such as joints and providing the ability for food connection to organs. Any changes in the quality or quantity of phlegm (directly or indirectly) can lead to some problems such as vital sensory and motor disorders, digestive disorders, malnutrition and joint stiffness. Fatty liver disease and Alopecia Areata are also following this change.

Keywords: Phlegm, Humors, Iranian Traditional Medicine, Qualitative research.